

Af undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder).

(Fremsat 28/10 87. Første behandling 4/11 87. Betænkning 26/1 88. Anden behandling 29/1 88).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Lovforslaget

vedtoges med 108 stemmer (S, KF, SF, V, RV, CD, KRF og FK) mod 7 (FP).

Formanden:

Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Forespørgsel nr. F 23:

Forespørgsel til undervisnings- og forskningsministeren:

»Hvad kan ministeren oplyse om Danmarks deltagelse i internationalt forskningssamarbejde og stigningstakten heri, fordelt på nordisk samarbejde, EF-samarbejde, Eureka og andre internationale samarbejdsorganisationer?«

Af Rahbæk Møller (SF) m.fl.

(Forespørgslen anmeldt 10/12 87. Fremme af forespørgslen vedtaget 16/12 87).

Begrundelse

Rahbæk Møller (SF):

Danmarks udgifter til deltagelse i internationalt forskningssamarbejde andrager efterhånden 10 pct. af de samlede forskningsudgifter. Alt tyder på, at denne udvikling fortsætter. Det er ikke i sig selv et problem; tværtimod støttes det fra alle sider i det politiske spektrum, at Danmark er en aktiv deltager i international forskning. Men det må ikke overses, at selv om beløbene tilsyneladende endnu er små, er den styrende effekt ganske betydelig, fordi forskningsinstitutionerne herhjemme er så udhungrede.

Derfor er det bekymrende, at Danmarks deltagelse er sket på ad hoc-vis uden nogen samlet vurdering af de forskningspolitiske prioriteringer, vi dermed har foretaget. Vi har således følt, at der var behov for en sådan samlet vurdering, og har derfor bedt om denne debat.

Besvarelse

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Af al den forskning, der foregår i hele verden, tegner dansk forskning sig for en halv procent. Danmark er derfor helt afhængigt af at kunne trække på den viden, der opnås verden over. Derfor skal vi deltage med fuld musik i det internationale forskningssamarbejde.

Hvis forskningen skal være noget værd, må niveauet være internationalt; forskningen er nemlig vore antenner over for den omgivende verden. Derfor må danske forskningssteder være i bedst mulig kontakt med de bedste forskningsmiljøer i andre lande. Det nye forskerakademi har bl.a. netop til opgave at fremme en sådan kontakt.

Men et lille land kan selvfølgelig ikke være med i alt, og derfor er det oplagt, at de nordiske lande, hvis det er muligt, skal gå sammen om at tegne en andel i de store internationale forskningsfaciliteter og derved sikre nordiske forskere adgang, sådan som det nu er blevet tilfældet i bl.a. det nordiske optiske teleskop i det såkaldte Ocean Drilling Project og i Det Europæiske Synkrotronstrålingscenter.

Ser vi på det nordiske budget, og ser vi på forskningsdelen af det nordiske budget, er det sådan, at Danmark bidrager med 20 pct. eller 52 mio. kr. til det samlede nordiske forskningsbudget, som i alt er på 260 mio. kr. Som eksempel fra det nordiske samarbejde kan jeg nævne Nordisk Institut for Teoretisk Atomfysik og Nordisk Ministerråds forskerkurser.

Ved siden af det nordiske forskningsbudget sker der et samarbejde mellem de nordiske forskningsråd på adskillige felter.

Når det gælder EF-forskningen, er det glædeligt at se, at det er lykkedes – og jeg kan vel godt sige, at det er lykkedes Danmark – at få de øvrige nordiske lande med i en lang række af de allerstørste EF-projekter. Det gælder ESPRIT, RACE, BRITE, kort sagt alle de store og betydningsfulde projekter. De nordiske lande er med, og det mener jeg er en sejr for dansk EF-politik.

[Undervisnings- og forskningsministeren]

Under det danske formandskab er det som bekendt lykkedes at få vedtaget det nye, store rammeprogram for årene 1987–1991 på i alt 50 mia. kr., hvoraf Danmark betaler ca. 2 pct. eller knap 150 mio. kr. om året.

Til gengæld for denne udgift får vi en meget pæn andel af kontrakterne, ca. 3½ pct. i årene 1983–1986. Vi får altså mere, end vor andel berettiger til. I ESPRIT-programmet deltager f.eks. mere end 30 danske virksomheder.

Med Europæisk Fælles Akt er forskning blevet opprioriteret i EF, og med rammeprogrammet har EF vist omverdenen, at europæerne kan samarbejde, og at forskningssamarbejdet tilmed omfatter europæiske lande uden for EF.

Blandt de særprogrammer, som jeg gerne vil fremhæve, er især de teknologi- og industrirettede programmer såsom ESPRIT II til 13 mia. kr. og RACE til 4,4 mia. kr. Der er også andre store programmer såsom tropemedicin- og tropelandbrugsprogrammet på 640 mio. kr., det medicinske program, der bl.a. vedrører AIDS og kræft, på 480 mio. kr. og fiskeriprogrammet på 240 mio. kr. Jeg kunne også have nævnt BRITE og mange andre programmer.

I COST-samarbejdet såvel som i Eureka-samarbejdet deltager 19 europæiske lande inklusive alle fem nordiske lande. Jeg har i øjeblikket æren af at være formand for Eureka og slutter formandskabet med en ministerkonference i juni i København.

For at et samarbejdsprojekt kan få Eureka-status, skal der deltage mindst 2 partnere fra forskellige lande. Der skal være tale om højteknologi med mulighed for industriel udnyttelse. Det offentlige tilskud er beskedent i Danmark såvel som i de øvrige lande. I Danmark er der afsat foreløbig 237 mio. kr. frem til 1991. Så vidt Eureka.

Også det europæiske rumforskningssamarbejde ekspanderer, og Danmark er med her med en hel eller en halv procent i de tre nye store programmer: Ariane-raketten, Hermes-rumfærgen og Columbus-rumstationen. Det er dyrt, men det er også af stor værdi for den danske elektronikindustri, som til gengæld har lovet at sikre, at den erhvervede knowhow kommer så mange virksomheder til gode som muligt.

Tilsammen betaler Danmark årligt ca. 70 mio. kr. til grundforskning inden for partikel- og kernefysikken. Jeg vil også gerne nævne det

astronomiske samarbejde i ESO, det molekylærbiologiske samarbejde i EMBL samt NATO's civile videnskabelige program, som bl.a. bidrager til udveksling af forskere.

Med hensyn til ESO's nye spejlteleskop i Andesbjergene – vi kommer vidt omkring i denne redegørelse – har regeringen foreløbig sagt nej, men hvis præmisserne for denne beslutning ændres, er regeringen naturligvis villig til også at tage denne beslutning op til fornyet overvejelse. Jeg vil lægge vægt på de råd, jeg får fra forskningsrådene også i denne henseende. Der skal jo prioriteres, selv om bevillingerne er stigende.

Det lykkedes desværre ikke for nogle år siden at få den kæmpestore synkrotronstrålingsfacilitet til Risø. Til gengæld er det som nævnt lykkedes at tegne en billig og nyttig aktie i fællesskab for de nordiske lande i den facilitet, som nu opbygges i Grenoble. Denne nordiske konsortiedannelse peger fremad; hvor Danmark normalt skulle have betalt et par procent for sin andel, har de nordiske lande her fået fuld adgang til forskningsfaciliteten gennem et samlet bidrag på 4 pct. For Danmark betyder det en udgift på 5 mio. kr. om året i 10 år.

På et forskningsministermøde i OECD i oktober 1987 foreslog den amerikanske forskningsminister, at forskningssamarbejdet blandt OECD's medlemmer burde styrkes, bl.a. ved en fælles målsætning om, at alle skal bidrage, og at der skal være åbenhed om forskningen. Det er klart i Danmarks interesse, hvis vi på denne måde kan styrke den globale dimension i forskningen.

Men den frie udveksling af forskere og forskningsresultater har naturligvis visse begrænsninger. Det er som bekendt et grundprincip for dansk deltagelse i det internationale samarbejde, at samarbejdet ikke omfatter militærforskning, og dele af den kommercielle forskning er også lukket land.

Jeg kan forsikre, at regeringen på alle felter vil styrke den internationale dimension og herunder også den nordiske så meget, som det lader sig gøre, i dansk forskning. Der er sket meget i de forløbne år, og mere er på vej.

Forhandling

Rahbæk Møller (SF):

Jeg skal takke ministeren for svaret, som jeg

[Rahbæk Møller]

på de fleste punkter finder fyldestgørende. Dog vil jeg straks hæfte mig ved en markant undtagelse.

På Nordisk Råds møde i Oslo i næste måned skal der vedtages et ministerrådsforslag om en kulturel handlingsplan, der blandt andet indeholder en forskningshandlingsplan. Denne plan er slet ikke berørt i ministerens svar. Det er måske i virkeligheden ikke så ejendommeligt, for alt tyder på, at denne handlingsplan bliver det rene nul og niks, fordi der simpelt hen stort set ikke afsættes midler til den. Dette synes også at følge af ministerens svar, hvor Nordisk Ministerråds forskningsbudget er uændret fra 1987 til 1988, og hvor de samlede midler til nordisk forskningsarbejde direkte er faldende.

Det er bekymrende. Det er især bekymrende, fordi EF's forskningsmidler vokser stærkt i disse år. Vi har ikke fået angivet det årlige tal ud over 1987, men de angivne tal for de tidligere år viser markant vækst, ligesom de samlede rammebeløb, 30 mia. kr. fra 1984 til 1987 og 51 mia. kr. fra 1987 til 1991, gør det.

Det er ikke hensigten at gøre denne debat til en EF-debat – det kan vi gøre ved en anden lejlighed – og derfor vil jeg blot anskue den nævnte stærke vækst som en given ting. Men når dette er tilfældet, er det også nødvendigt, at det nordiske samarbejde følger med. Hvis EF-samarbejdet hele tiden udvides, mens det nordiske samarbejde udsultes, sker der en forvrængning af vore samarbejds mønstre, som vi vil vende os imod.

Den forskningspolitiske del af den kulturelle handlingsplan med dens pragmatiske vægt på fællesnordisk deltagelse i internationale samarbejdsprojekter og på fællesnordiske forskerkurser og styrkelse af forskernetværk i øvrigt fortjener en bedre skæbne.

Nu kan intet nordisk land jo gå hurtigere, end de øvrige nordiske lande er villige til at gå. Jeg håber, at et af resultaterne af denne debat bliver en bekræftelse af, at det ikke er den danske regering, der virker som bremsekloids i det nordiske forskningssamarbejde.

Nu er international forskning jo ikke kun EF og Norden. Faktisk består halvdelen af indsatsen, endnu i hvert fald, af diverse fælleseuropæiske projekter med en vekslende kreds af deltagerlande. Her har en af de mest markante begivenheder i de senere år været, at regeringen i praksis har udmeldt Danmark af det interna-

tionale astronomiske samarbejde, ESO-samarbejdet. Det skete efter råd fra Det Naturvidenskabelige Forskningsråd, men jeg føler, at regeringen svigtede sin opgave i denne sag.

Det er naturligt, at de fleste forskningspolitiske opgaver lægges i kollegiale organer, og at de altid rådspørges. Men det er ingen hemmelighed, at afgørelser her også træffes efter interne politiske beslutninger og ikke altid kun efter kvalitetsvurderinger. Derfor er nogle afgørelser overladt til regering og Folketing, herunder afgørelser om deltagelse i internationalt forskningssamarbejde. Og da der ikke kan være tvivl om dansk eksperimentel astronomis høje internationale standard, var det en helt urimelig afgørelse ikke at fortsætte det fulde medlemskab af ESO.

Jeg forstår ministerens bemærkning herom sådan, at han faktisk er enig i denne vurdering og kun venter på en anledning til at ændre sin beslutning. Jeg håber, vi i fællesskab kan finde en sådan anledning.

Nu skal den forskningspolitiske prioritering ikke kun bestå af afgørelsen af, hvilke internationale organisationer vi skal prioritere højest. Indholdet i de enkelte programmer er lige så vigtigt. Her er det især EF's forskningsprogrammer, der er et problem. I det nordiske samarbejde ligger prioriteringen så nær den optimalt danske, og vores indflydelse er i øvrigt så stor, at det vanskeligt kan komme problemer. Og det øvrige samarbejde er a la carte-organisationer, som vi kan deltage i eller lade være og gå ind i med store eller små andele og derved foretage en prioritering.

Men i EF er vi fulde deltagere i det hele, i hvert fald på betalingssiden, og derfor er det væsentligt at lægge en prioritetsstrategi forud for vedtagelsen af større tiltag. Det vakte også nogen offentlig undren, da 50 mia. kr.s-programmet blev vedtaget uden nogen form for drøftelse i Folketingets Forskningsudvalg og så vidt vides heller ikke i forskningsrådets regi. Eksempelvis svarer det ikke til, hvad en dansk prioritering ville have været, at der anvendtes tre gange så mange penge til at forske i fusionsenergi som i miljøspørgsmål. Et endnu større problem er det måske, at der ikke er indbygget velfærdshensyn såsom hensyn til miljø og arbejdsmiljø i de meget store, rent teknologiske programmer.

[Rahbæk Møller]

Derfor vil vi gerne rejse spørgsmålet, om vi ikke burde arbejde for, at EF's forskningsprogrammer blev a la carte-programmer, som vi tilmeldte os efter behov i stedet for automatisk at betale for det hele uanset interesse. En sådan omlægning ville også lette deltagelse fra udenforstående nationer, herunder ikke mindst de nordiske, som vi jo alle sammen er interesserede i så vidt muligt skal kobles på disse forskningsprogrammer.

Afslutningsvis vil jeg sige et par ord om militær forskning. Det er de gode aspekter i den førte politik, at Danmark ikke deltager i noget militært forsknings samarbejde, i hvert fald ikke officielt. Men der kan jo være problemer alligevel, således som Erhvervsudvalget jo fik at vide, da vi for nylig besøgte en af ESA's hovedleverandører, Aerospatiale, i forbindelse med et besøg i Paris. Det er samme afdeling, der fremstiller både ESA's løfteraketter og det franske strategiske a-våben.

Nu ville det være en illusion at tro, at der kan opstilles vandtætte skodder mellem civil og militær forskning. Viden opstået ved civile programmer kan naturligvis udnyttes militært, lige så vel som det modsatte er tilfældet.

Jeg taler heller ikke for, at vi skal udmelde os af ESA, fordi et andet medlemsland snyder på vægten. Men vi må tage diskussionen op og finde ligesindede lande, der sammen med os kan gøre Frankrig klart, at den trafik med at blande dets atomoprustning og ESA's samarbejde ikke går. Og så må vi være mere opmærksomme i fremtiden over for lignende tilfælde.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Blot den korte oplysning, at det nordiske forskningsbudget er kraftigt stigende. Jeg strøg alle disse mange tal i mit indlæg for ikke at genere medlemmerne. Men da nu hr. Rahbæk Møller bruger denne strygning, som han var godt bekendt med, fordi han har set det lange taleudkast, til at angribe mig for passivitet på det nordiske område, så bliver jeg nødt til lige at gøre opmærksom på følgende:

Jeg har kulturministeren og 10 andre ministre som vidner på, at jeg hele vejen igennem har kæmpet for, at så stor en del af Nordisk Ministerråds budget som muligt skulle bruges til forskning. Det er der især adskillige kulturministre der vil kunne huske, for jeg har bl.a.

ment, at man godt kunne opprioritere forskningen på dele af de kulturelle aktiviteterets bekostning; det indrømmer jeg herved – med risiko for, at der er nogle kulturordførere til stede; jeg ser, at der i hvert fald er én.

Når det gælder de samlede budgetter, har det udviklet sig på følgende måde: I 1983 blev der brugt 108 mio. kr. på forskning, i 1984 130 mio. kr., i 1985 142 mio. kr. og i 1986 154 mio. kr., og jeg kan forsikre, at denne stigning fortsætter, idet vi jo netop i de seneste år er kommet med i dette teleskopsamarbejde, i Ocean Drilling Project og også i et nordisk datateknologiprogram. Så jeg kan forsikre, at der er gang i sagerne også på nordisk plan; hvis hr. Rahbæk Møller ser min tale, vil han kunne se, at der var en fin balance også i den korte version, men nu bliver jeg altså nødt til at fremdrage den lange version på dette ene punkt, hvilket jeg i øvrigt takker for anledningen til.

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

Jeg beklager naturligvis, at jeg kom til at citere nogle tal fra et tidligere udkast til en tale, som jeg så venligt har fået af ministeren.

Men det, jeg hæftede mig ved, er den handlingsplan, der skal behandles i næste måned, og som vi ved at der stort set ikke er bevilget penge til, og som derfor forvandles til nul og niks. Jeg har forstået, at det ikke er den danske regering, der har strittet imod i denne sag, og det vil jeg gerne have bekræftet.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Det kan bekræftes, som jeg også sagde.

Erling Olsen (S):

På grundlag af denne bekræftelse kan man jo kun ønske undervisnings- og forskningsministeren bedre held næste gang.

Så vil jeg sige, at jeg synes, det er godt, at vi har fået denne debat, og jeg siger tak til ministeren for svaret.

Jeg mener imidlertid, at det er ganske farligt, hvis man knytter for meget af debatten til spørgsmål om kroner og øre, og jeg vil meget gerne advare imod, at man for ensidigt interesserer sig for den såkaldte programudnyttelse i det internationale forsknings samarbejde, for

[Erling Olsen]

forskningen rummer en lang række værdier, som ikke umiddelbart lader sig omsætte eller måle i penge, og den internationale programformulering er egentlig nok så væsentlig som den danske programudnyttelse. Men naturligvis er programudnyttelsen væsentlig, både fordi den tilfører forskningen en række ressourcer, fordi den giver inspiration udefra, og fordi den er med til at give dansk forskeruddannelse et skub fremad, men også fordi vi på en række områder ved at deltage i det internationale forskningssamarbejde kan være med til at give omverdenen et lille skub fremad.

Men det korte af det lange er vel, at vi har været ganske flinke her i landet, når det gjaldt programudnyttelsen. Vi kunne naturligvis nå noget mere, hvis vi fik endnu bedre kontakt mellem privat og offentlig sektor, mellem større og mindre virksomheder og institutioner, hvis vi sørgede for, at vores repræsentanter i internationale forskningsorganer blev endnu bedre briefet, og hvis vores sekretariater, som betjener dansk forsknings udsendte medlemmer, var endnu mere åbne. Men all right, her gør vi noget, og vi må hele tiden anstrenge os for at få endnu mere ud af det, vi gør.

Jeg har ikke hermed stillet krav om flere ressourcer til administrationen af vores deltagelse i det internationale forskningssamarbejde, men ønsket en let omprioritering af disse ressourcer og en bedre udnyttelse. Det er også noget, man normalt siger om mere generelle ting.

Jeg har heller ikke udtrykt ønske om en anden ressortfordeling af opgaverne de danske myndigheder imellem. Jeg synes, vi her i landet spilder kolossalt megen tid på at diskutere, hvem der skal tage sig af hvad, i stedet for at tage os af det, og derfor tror jeg faktisk, at det er vigtigere at styrke koordinationen imellem de eksisterende aktører på feltet. Igen: Det er nogle meget generelle ting.

Hovedkonklusionen er, at når det drejer sig om programudnyttelsen, har vi gjort det ganske godt her i landet; jeg tror nok, vi kunne komme lidt videre, men det egentlig politisk interessante er efter Socialdemokratiets mening program- og projektformuleringen, og så bevæger vi os fra det administrative over på det politiske plan.

Her synes jeg at en debat som den, vi har i dag, er god til at give nogle meldinger. Den første melding, som vi gerne vil give, er, at vi øns-

sker, at det internationale forskningssamarbejde bliver et meget åbent samarbejde. Vi erkender, at konkurrencen fra USA og Japan er en væsentlig drivkraft for forskningssamarbejdet i EF, men vi mener, at vi hverken skal forfalde til en slags eurochauvinisme eller en slags europrovincialisme. Forskningssamarbejdet i EF bør i videst muligt omfang inddrage ikke blot vore nordiske broderlande – og her vil jeg igen understrege det, som hr. Rahbæk Møller var inde på: at det er vigtigt, at forskningssamarbejdet i Norden bliver stimuleret yderligere – men også andre lande uden for EF, hvor en fælles indsats kan være i fælles interesse.

Vi må nok for det andet erkende, at det er meget naturligt for en organisation som EF i sin forskning at lægge vægt på at styrke udviklingen af fællesskabet, både når det drejer sig om konkurrenceevne, og når det drejer sig om livskvalitet, men man kunne måske i lidt mindre omfang lade forskningssamarbejdet være noget i retning af udviklingsarbejde. Kort og godt synes vi, at det er rigtigt, at man sigter mod anvendt forskning, mod udviklingsarbejde, men når man så gør det, synes vi også, det er meget vigtigt, at man – og her er vi nok inde på industriministerens område – i høj grad følger det op, sådan at disse resultater meget hurtigt bliver sat om i praksis.

Når det er sagt, synes vi, at der er grund til fra dansk side også at lægge vægt på, at grundforskningen kommer mere ind i billedet, både fordi den i sit væsen er udpræget international, og fordi forskeruddannelsen i de små lande vil vinde meget ved et øget internationalt samarbejde om grundforskningen. Derfor er melding nr. 2, at vi gerne ser, at man gør en særlig dansk indsats for at styrke det internationale samarbejde om grundforskningen.

En del af forskningen i EF foregår ved det fælles forskningscenter med afdelinger i flere af medlemslandene, og vi synes nok, at noget af denne forskning har et lidt for kraftigt nukleært islæt. Vi mener faktisk, at man også bør interessere sig for projektformuleringerne her, og ligesom vi efterhånden har fået ændret forskningsprofilen på Risø i retning af alternativ energi og miljømæssige spørgsmål, synes vi, at man fra dansk side også kunne arbejde for en nyprofilering af projekterne på de fælles forskningscentre.

[Erling Olsen]

Ved program- og projektformuleringen mener vi – og det er melding nr. 4 – at vi skal interessere os specielt for de områder, hvor vi har særlige forudsætninger for at yde et bidrag, fordi vi i forvejen er langt fremme internationalt. Uden at nævne nogen specielle erhverv eller grupper vil jeg dog sige, at enkelte steder gør der sig den opfattelse gældende, at man skal passe på ikke at gå for meget ind i et internationalt samarbejde dér, hvor man er længst fremme, for så kunne andre jo få del i éns hemmeligheder. Vi mener, at man på forskningens område trygt kan gøre det i klar forvisning om, at de forskere, der giver til andre, får mangefold igen.

Men så kommer melding nr. 5: at vi skal gå ind på områder, hvor vi virkelig har et behov for et tilskud udefra, fordi vi her i landet ikke har ressourcer til at dække hele forskningsfeltet.

Og melding nr. 6 er, at det er meget vigtigt for os som socialdemokrater at slå et slag for det internationale forskningssamarbejde på områder, som spiller en stor rolle for livskvaliteten. Det vil bl.a. sige forskning inden for sundheds-, miljø-, arbejdsmiljø- og uddannelsesområderne. I den forbindelse mener vi, at det er vigtigt ikke at sige, at det er helt i orden, at man i EF's rammeprogram for 1987–1991 har afsat små 500 mio. ECU, eller 7 pct. af budgettet, til forskning inden for området livskvalitet. Vi mener faktisk, at det bør tilstræbes, at man ved forsknings- og udviklingsarbejde på en lang række områder med et andet sigte også inddrager sundheds-, miljø- og arbejdsmiljøaspekterne.

Det korte af det lange af, hvad jeg på mit partis vegne har villet sige, er, at vi i udnyttelsen af EF's og andre forskningsprogrammer faktisk har gjort os ganske godt gældende, selv om vi måske nok kunne nå lidt længere. Jeg tror, vi kunne nå en hel del længere, når det drejer sig om program- og projektformuleringerne, men det kræver altså i første omgang nogle politiske meldinger, og her har jeg forsøgt at give nogle fra mit parti i dag.

Derudover kunne det også kræve, at vi i forbindelse med de høringer, som bl.a. holdes af Folketingets Forskningsudvalg, tog prioriteringsproblemerne inden for det internationale forskningssamarbejde op til drøftelse på en af vore fremtidige høringer, sådan at der sideløbende med det administrative arbejde også var

en dialog mellem politikere og forskere med henblik på, at man fik lidt bedre grundlag for prioritering.

Fischer (KF):

Jeg vil godt takke ministeren for en grundig gennemgang af den danske indsats på internationalt plan.

Når Danmark med interesse og energi bør engagere sig stadig mere i internationalt forskningssamarbejde, kan det ske ud fra erkendelsen af, at vi dermed har større muligheder for at sikre en bedre fremtid for os selv og for de kommende generationer, end hvis vi isolerede os. De udfordringer, samarbejdet stiller os over for, betyder, at vi kan opretholde et højt forskningsniveau, at vi kan frembringe flere højteknologiske arbejdspladser, at vi kan tilføre dansk forskning et mere internationalt præg, og at vi kan opretholde og udbygge det nuværende høje danske velfærdsniveau.

Når vi ser på den forespørgsel, der er stillet, mener jeg, at den er mere egnet til ud over at konstatere nogle statistiske kendsgerninger at gøre sig nogle overvejelser over, om vi er dygtige nok forskningsmæssigt til at deltage i internationalt samarbejde, og om indsatsen er tilstrækkelig. Den egner sig mere til det end til en strid om nogle politiske formuleringer, der let bliver præget af programpunkter, hvor der tilstræbes en præcision, som ikke er hensigtsmæssig, når talen er om forskning. Her drejer det sig jo først og fremmest om den størst mulige åbenhed i forhold til omgivelserne og i forhold til fremtiden og om størst mulig frihed til at udveksle og udvikle tanker, ideer og viden.

Vi kan glæde os over, at de offentlige danske forskningsudgifter stort set ligger på linje med andre højtudviklede landes. Vi skal naturligvis hele tiden overveje, om vi ved øget internationalt samarbejde kan skaffe os viden, der gavner vor eksport og på den måde på lang sigt hjælper os med at løse vores betalingsbalanceproblem. Den private forskning ligger derimod væsentligt under de andre højtudviklede industrilandes. I 1985 var det 0,7 pct. af bruttonationalproduktet, mens tallene i lande som USA, Japan, Vesttyskland, Schweiz og Sverige udgjorde omkring det dobbelte.

Jeg tror, at regeringens forskningspolitik med dens flere strenge effektivt vil medvirke til at hæve denne private procentandel af dansk

[Fischer]

forskning, men den vil også gøre en ting til, som er vigtig, nemlig medvirke til en holdningsændring i Danmark, så vi her i landet får en mere positiv indstilling til det nødvendige samarbejde mellem forskningsinstitutter og mellem staten og virksomhederne, så vi ser på gensidige udfordringer og ikke gensidigt benspænd.

Øget internationalt samarbejde vil givetvis gøre danske virksomheder mere forskningsintensive og dermed sætte dem bedre i stand til at møde udfordringerne, også de udfordringer, der ligger i at forstå at importere og anvende andres viden hurtigere end konkurrenterne. Nødvendig videnimport og nødvendig teknologiimport hænger nøje sammen med en aktiv dansk deltagelse i international forskning.

Jeg tror, det er fejlagtigt, når vi taler om dette danske internationale forskningssamarbejde, at opstille en konflikt mellem vort nordiske engagement og vort EF-engagement. Det er efter min mening ikke dér, problemet ligger, for selv om vi naturligvis skal lægge stor vægt på det nordiske og udvikle det mest muligt, idet vi kan have glæde af fælles nordisk optræden forskningsmæssigt set, har vi alligevel god grund til at betragte al europæisk forskning i én stor sammenhæng og gøre det ud fra den sikre formodning, at en afgørende betingelse for, at de europæiske lande i de kommende år kan klare sig i konkurrencen med de tre store udfordrere på det forsknings- og højteknologiske område: USA, Japan og Østasien i øvrigt, er, at Europa gøres til et attraktivt område for forskning og avanceret produktion, et område, der tiltrækker forskere, tiltrækker institutioner, tiltrækker virksomheder, og et område, der har et bredt spekter af muligheder at byde på. Europa har i en årrække været i defensiven vedrørende forskning og højteknologi. Kigger vi tilbage til 1978, havde vi samlet et lille teknologisk eksportoverskud på 500 mio. dollars. Det var allerede i 1982 forvandlet til et underskud på 10 mia. dollars. Det er gået ned ad bakke på en række områder efter det tidspunkt. Vi kan derfor uden overdrivelse konstatere, at opnår vi ikke i vor verdensdel et effektivt europæisk forsknings- og udviklingsmæssigt samarbejde, vil alle europæiske stater efterhånden få det, som Laurent Fabius, tidligere fransk industri- og udviklingsminister, senere statsminister, med et malerisk udtryk har kaldt vasalstatus i forhold til udfordrerne.

Det er åbenlyst for Danmark, at det mest perspektivrige forskningssamarbejde er EF-samarbejdet. Vi kan glæde os over, at der er sket en række ændringer i europæisk sammenhæng, der fremmer dette samarbejde. En meget vigtig betingelse er skabelsen af det frie marked gennem vedtagelsen af EF-pakken. Det betyder fjernelsen af de mange synlige og usynlige barrierer, der hidtil har haft virkning som en indre told, og som har gjort markedet for europæisk højteknologi mindre attraktivt og dermed svækket motivet til den nødvendige forskning. De store europæiske forskningsprojekter som Eureka og ESPRIT er nu godt i gang, og det betyder en forskningsudvikling, som Danmark som lille land ellers ikke kunne have fået del i. Vi kan da glæde os over, at Danmark i øvrigt får en stadig stigende del af EF-forskningskontrakterne. Vore virksomheder klarer sig fint, når de kommer med. Nu gælder det om, at flere danske virksomheder kommer med, gerne flere mindre virksomheder sammen, i dette vigtige udviklingsarbejde.

Et særligt element er det europæiske rum-samarbejde, hvor vi har adgang til den mest avancerede forskning og udvikling, og hvor de deltagende danske virksomheder opnår viden, der er af stor betydning for deres fremtidige udvikling.

Hvis vi skulle forsøge at opstille nogle principper for dansk internationalt forskningsengagement – og det er nok svært, men et forsøg kan man da gøre – må det være, at det gælder om, at Danmark deltager i internationale projekter af høj kvalitet med store udfordringer, at det giver danske virksomheder adgang til vigtig ny viden, at det giver dygtige danske forskere forskningsmuligheder og forskningsfrihed, som vi vanskeligt kan tilbyde dem hjemme, at vi i den hjemlige debat skaber forståelse for betydningen af, at vi deltager i international forskning, at vi hjemme har et forsknings- og udviklingsklima, der forstår nødvendigheden af elitepræstationer hjemme og ude. Det må naturligvis også indebære, at vi undgår en unødigt bureaukratisering og en restriktiv lovgivning, der hæmmer dansk forskning.

Vi er tilfredse med ministerens grundige gennemgang og finder i ministerens forelæggelse udgangspunkt for optimisme om det danske internationale forskningsengagement.

Britta Schall Holberg (V):

Forskning og uddannelse står i centrum, når det drejer sig om Danmarks udvikling og muligheder i fremtiden, og når det drejer sig om Europas evne til at blive en kulturel og økonomisk dynamo i verden. Det gælder inden for lægevidenskab, sundhed og bioteknologi, og det gælder miljø og energi og på kommunikationsområdet – for bare at nævne nogle af de brændende områder, vi drøfter i dag.

Det er vigtigt, at vi som lille land er stærkt med i denne forskning, også den internationale, ikke alene for at få del i de internationale midler, men langt snarere fordi deltagelsen i forskningsprojekter giver kontakter og samarbejds muligheder mellem virksomheder, institutioner og forskningsinstitutioner på tværs af landegrænser. Vi ved alle sammen, hvad den form for samarbejde betyder; det kan ikke måles i penge.

Inspirationen, danske forskere får på den måde, og den indsigt, de får i andre landes forskningsmiljøer, er af uvurderlig betydning for os. Den er også med til, at vi yder vores indsats til en dynamisk og kvalitativ samfundsudvikling i verden, og vi kan glæde os over det, hvis vi til stadighed bliver dygtigere til at være – hvad skal vi sige? – dynamoer også i dette europæiske samarbejde.

Jeg synes, vi skal hilse med glæde, at forskningspolitikken i 1987 fik et afgørende skub i Europa, da Ministerrådet vedtog det 5-årige rammeprogram og de dertil knyttede bevillinger. Det startede jo med Europæisk Fælles Akts vedtagelse, sådan at forskningen nu er blevet traktatfæstet og dermed en opprioriteret og helt naturlig, integreret del af EF-samarbejdet, som kan betyde, at vi kan lave et europæisk forskningsmiljø, som kan trække yderligere international forskning til. Betydningen af det kender vi også alle sammen.

Det skal være Venstres håb, at de danske virksomheder og forskningsinstitutioner vil have øjnene virkelig åbne for de muligheder, der nu byder sig.

Der er ingen tvivl om, at Danmark i de senere år har fået sin væsentlige del, som også andre har været inde på det, af forskningsmidlerne i EF, i alle tilfælde mere end den andel, vi betaler til samarbejdet. Vi har opnået gode kontakter på en lang række vigtige områder. Gid det må blive ved!

Vi glæder os i Venstre over, at der under det igangværende danske formandskab for Eureka er en række initiativer i gang for at få udvidet antallet af projekter med dansk deltagelse. Jeg har særlig noteret mig, at der bl.a. arbejdes på at sikre en større medvirken af små og mellemstore virksomheder i projekterne. Det synes vi er godt. Desuden bliver det på dansk initiativ undersøgt, om interessen er til stede for og hvordan mulighederne er for at etablere såkaldte paraplyprojekter inden for sektorer, hvor dansk industri og forskning allerede er så langt fremme i udviklingen, at tiden nu er moden til en internationalisering. Her er det særlig den danske indsats inden for miljøteknologi og energiteknologi, der påkalder sig interesse.

Som et lille land med en godt uddannet befolkning er det en forudsætning for vores videre velstand, at vi bestandigt dygtiggør os, og at vi formidler og modtager viden, at vi i det hele taget videreudvikler os som en levende nation.

Derfor er det også vigtigt for os, at der er et udbredt samarbejde mellem de nordiske forskningsråd. Gennem det nordiske samarbejde holder man sig gensidigt orienteret. Desuden drøftes, koordineres og finansieres videnskabelige samarbejdsprojekter, herunder også nordisk deltagelse i fælles europæiske projekter.

Samtidig er jeg meget enig i ønsket – jeg tror, det var fra Socialdemokratiet, det kom – om mere åbenhed i forskningen, så vi rækker uden for Europa og uden for Norden. Det er et synspunkt, jeg er ganske enig i. Heller ikke i den sammenhæng kan vi være os selv nok.

Mange er bange for de nye tekniske muligheder og forskningsfremskridt, men vi har som land aldrig været bange for at tage ny teknik i brug eller for at udnytte nye muligheder. Det er vel forudsætningen for, at vi har det, som vi trods alt har det i dag.

Men der er noget, der har været kendetegnende for dansk evne til at tage nye muligheder og nye ting op. Det er altid sket med en god tradition for en etisk vurdering, som vi også har set det cementeret gennem oprettelsen af Det Genteknologiske Råd og Det Etiske Råd. Vi har altid her i landet lagt vægt på, at forskning og udvikling og, om jeg så må sige, Højskolesangbogen skulle gå hånd i hånd. Sådan må og sådan skal det være også i fremtiden. Det vil være et folkeligt krav, men rigtigt brugt er der kun en fremtid for os dér, hvor vi søger og udnytter ny viden, og dér, hvor vi dygtiggør os.

[Britta Schall Hölberg]

Det sidste er ikke det mindst vigtige, nemlig at forskerne søger at omsætte deres forskning til et sådant sprog, at forskningsresultaterne kan formidles til dem, der er afhængige af forskningsresultaterne. Hvis forskningen og resultaterne ikke når ud til brugere af enhver art, nytter det ligesom ingenting. Dette er lige så vigtigt som samarbejde omkring forskningen. Forskning, der kører i sit eget lukkede system, har ikke rigtig nogen mening, så også derfor åbenhed. Også i dette kan jeg tilslutte mig Socialdemokratiets synspunkt.

Kirsten Lee (RV):

Forskning og udvikling er blandt de måder, vi kan forbedre vores konkurrenceevne og eksportmuligheder på. Vi kan også forbedre vores miljø, vores sundhed og vores livskvalitet i det hele taget. Netop fordi vi er små, og fordi vores erhvervsstruktur består af mange små og mellemstore virksomheder, anser vi det i Det Radikale Venstre for at være overordentlig vigtigt, at Danmark deltager i internationalt forsknings samarbejde, og at det internationale forskningssamarbejde styrkes mest muligt.

Som nation hører vi til blandt de lande i OECD, som anvender færrest ressourcer på forskning og udvikling. Især er den danske erhvervssektor forskningssvag, hvilket jo traditionelt forklares ved, at vores erhvervsliv hovedsagelig består af små virksomheder, som nødvendigvis ikke har mulighed for at yde store mængder risikovillig kapital til forskning og udvikling.

Men man må ikke være blind for, at små virksomheder kan vise sig at være en fordel for forskningsudviklingen, for mindre forskningsgrupper kan godt give den optimale kombination af styrke og kreativitet. I de store virksomheder kan koordinationsproblemerne blive for store. Vi skal lære at udnytte den erhvervsstruktur, vi har, bedre, og vi skal lære at udnytte den offentlige forskningssektor endnu bedre og forbedre samspillet mellem de to.

Politisk bør vi søge at fremme de mekanismer, der kan fremme den totale forskningsproces, forskeruddannelsen og samspillet mellem den offentlige og den private sektor. Dette samspil nødvendiggøres yderligere af, at vi formentlig ikke i de kommende år vil blive i stand til at øge de offentlige bevillinger til forskningsområdet massivt. Den opgave, der ligger for, er,

at vi må sikre den optimale anvendelse af de eksisterende ressourcer.

Det Radikale Venstre er tilfreds med, at der med eksportpakkens vedtagelse blev mulighed for 125 pct. skattefradrag for virksomheder ved deltagelse i forskningsprojekter under ES-PRIT-, BRITE- og RACE-programmerne, og vi vil med interesse følge udviklingen inden for disse områder.

Danmark har for øjeblikket formandskabet for Eureka, og vi vil egentlig gerne vide, hr. undervisningsminister, hvad det danske formandskab har foretaget sig i formandsperioden. Hvad er omfanget af dansk deltagelse i Eureka-projekter? Jeg er godt klar over, at der er afsat flere hundrede millioner kroner over fem år, men udvises der rent faktisk fra dansk industris side interesse for at deltage i Eureka-projekterne? Leves der op til intentionerne? Bruges pengene på fornuftig vis?

Jeg vil også gerne spørge, hvordan det går med regeringens overvejelser vedrørende et særligt forskningsinvesteringsselskab, således at forskningen kan tilføres den nødvendige risikovillige kapital. Jeg forventer ikke nødvendigvis at få alle svarene i dag.

Forudsætningen for vores deltagelse i international forskning er naturligvis, at der er hjemlig basis i form af sunde forskningsmiljøer, hvor nye dygtige forskere kan uddannes.

Det Radikale Venstre ser frem til den af undervisnings- og forskningsministeren lovede forskningspolitiske redegørelse i indeværende samling. Vi håber, at regeringen ved den lejlighed vil fremkomme med konkrete forslag til, hvordan dansk forskning kan styrkes både nationalt og i nordisk, EF- og internationalt regi. Vi er enige med Socialdemokratiet i, at vi bør benytte vore høringer i Forskningsudvalget til løbende at følge området og fremskynde de politiske initiativer, der måtte være nødvendige.

Bente Juncker (CD):

Danmarks interesse i internationalt forskningssamarbejde er indlysende. Danmark er et lille land, som langt fra kan løfte opgaverne på egen hånd. Vi må nødvendigvis gå sammen med andre og gennem vores bidrag købe adgangsbillet til både at yde vor del og at nyde vor andel i ny viden og nye resultater, som frembringes i fællesskab med andre. Det er der ikke noget nyt i, det er sagt utallige gange i forsk-

[Bente Juncker]

ningsdebatterne i Folketinget. Det er noget, alle er enige i.

I et svar til Forskningsudvalget angående OECD's rapport om dansk forskning og teknologipolitik har ministeren allerede budet en forskningspolitisk redegørelse til Folketinget i denne samling. Det internationale samarbejde vil formodentlig også indgå heri, og jeg synes derfor, man måske kunne have afventet indholdet af denne redegørelse, selv om emnet da til enhver tid er både vigtigt og interessant.

Hvor vigtigt samspillet er på internationalt plan, illustreres ganske godt på det teknologiske felt, hvor vi selv i vesteuropæisk sammenhæng halter bag efter, hvad storkonkurrenterne, Japan og USA, præsterer. Det koster arbejdspladser, og det betyder en svagere økonomisk udvikling, forhold, som Danmark med sin gældsætning og dårlige betalingsbalance har al mulig grund til at imødegå.

Det nye EF-rammeprogram på 51 mia. kr. for forskning og teknologisk udvikling i perioden 1987-1991 og de tætte relationer til Eureka skulle gerne betyde et godt skub fremad. En styrkelse af konkurrenceevnen er betinget af, at vi højner vort teknologiske niveau. Men en videre forudsætning er, at der ikke bestandig lægges hindringer i vejen for virksomheder, der er i stand til at udnytte højteknologi til nye produkter eller produktionsmetoder.

Danmarks bidrag til forskningssamarbejdet inden for EF er fordoblet fra 1983 til 1987. I samme tidsrum er FOU-andelen af EF's totalbudget vokset fra 1,6 pct. til 2 pct. Indsatsen er altså stigende, og tendensen går i den rigtige retning. Som et led i regeringens eksportfremmebestræbelser gennemførtes kort før jul en skattefradragsmulighed på 125 pct. på virksomheders udgifter ved deltagelse i en række internationale programmer og projekter. I CD er vi glade for, at der kunne opnås enighed om at styrke dansk deltagelse på denne måde.

Inden for den seneste tid har vi i CD også været særdeles tilfredse med tilslutningen til de nye ESA-programmer. Resultatet af at medvirke i disse har indtil nu vist sig at være betydelige. Ikke alene for højnelsen af vort teknologiske niveau, men også økonomisk har industrikontrakter til danske virksomheder givet stort udbytte. For Europa som helhed betød deltagelsen i Ariane-programmet markedsandele, som ellers ville være gået videre til USA. Øn-

sker vi fortsat at konkurrere med verdens store, må vi satse, og det lader sig kun gøre gennem fællesskab med andre nationer.

Om det nordiske forskningssamarbejde vil jeg fremhæve den betydning, det kan have i form af, at Danmark fungerer som brobygger mellem det europæiske og det nordiske. Med det nye rammeprogram er der skabt større åbenhed for, at også lande uden for EF kan deltage, og det vil uden tvivl kunne medføre fordele for de nordiske ikke-EF-nationer.

Med hensyn til prioritering af det nordiske forskningssamarbejde anerkender CD ministerens bestræbelser for en prioritering af forskning inden for den kulturelle handlingsplan. Socialdemokratiet og SF har begge efterlyst en dimension af livskvalitet i program- og projektformuleringen og understreget emner som sundhed, miljø og arbejdsmiljø. Disse emner er naturligvis vigtige, men vi ser i CD ikke nogen grund til at indvende noget som helst imod den holdning, som ministeren og regeringen har lagt til grund for deres politik her.

Behnke (FP):

Danmark har med sine meget begrænsede naturressourcer et enormt behov for at være på forkant med den teknologiske udvikling. Vi har som bekendt som vores absolut væsentligste ressource viden, knowhow og evnen til at tænke i nye produktioner og produktionsmetoder. I den forbindelse er det efter vores opfattelse altafgørende for Danmark, at vi enten selv forestår forskningen eller får mulighed for at deltage i projekter, som giver os andele i den nyeste forskning ude i den store verden. Så langt kan vi sikkert alle sammen blive enige. Enigheden stopper dér, hvor vi skal afgøre, hvordan vores forskningsindsats aktuelt skal føres ud i livet.

Fremskridtspartiets opfattelse er, at der i et vist omfang skal foregå forskning på vore læreanstalter, og at de offentlige midler, som anvendes til forskningen, skal målrettes meget mere mod erhvervsnyttige og internationalt målrettede projekter. Det er selvfølgelig vældig spændende at studere og forske i klædedragter fra Læsø, men det er unægtelig vigtigere at få Danmark placeret i den internationale forskning, således at vi kan drage nytte af de resultater, som andre lande opnår. For at citere et gammelt ordsprog: »Det er spildt at opfinde den dybe tallerken to gange.«

[Behnke]

Ud over de nødvendige midler til offentlig forskning, som vi fra Folketinget via finansloven skal bevilge, mener vi, at finansieringen af forskningen skal ske gennem indtægter fra sideløbende kontraktforskning både i den offentlige sektor og i den private sektor, ja, det skal være udsigten til økonomiske gevinster, som driver værket.

Alt for mange forskningsprojekter er udelukkende formuleret for projektets skyld og ikke for den efterfølgende anvendelse. Det er selvfølgelig også helt i orden, hvis betalingen for disse – tillader jeg mig at udtrykke det – ikke-anvendelige projekter kommer fra overskud på nyttige projekter. Jeg ved godt, at det ikke er et populært synspunkt på universiteterne, og at kontraktforskning nærmest er et fyord, men for vores nation, for lille Danmark med verdens største udlandsgæld og verdens højeste skatte tryk er der desværre ikke plads til et 3-årigt studium af Anders And-bladets indflydelse på børn – eller hele universitetsafdelinger til brug for to studerende i germansk filologi fra før det syttende århundrede. Vi 5 millioner danskere skal målrette vores indsats mod den ene opgave at bringe vores økonomiske frihed tilbage, få gælden afviklet, få skatterne ned og få rigdom til nationen. Derefter er der rig lejlighed til at gå i gang med de mere luksusrægede projekter. Men her og nu og i de kommende tiår er det forskernes nationale pligt at bruge tiden på projekter, som kan gavne produktionserhvervene. Ude i produktionserhvervene går det desværre alt for langsomt. Der er selvfølgelig partier her i salen, der mener, at det er, fordi de private erhvervsledere er for dårlige til deres job. Man ønsker virksomhederne statsstyret og efter manges mening helst helt overtaget. Det er da selvfølgelig også den fremgangsmåde, man skal benytte, hvis man ønsker at omdanne danske erhvervsvirksomheder til produktionskollektiver, der producerer højre- eller venstresko, kun reguleret af de sidste cifre i årstallet.

Vi er – hvad der nok ikke kommer som nogen åbenbaring – af den stik modsatte opfattelse. Vi mener, at den eventuelle sløvhed hos de danske virksomheder skyldes for megen offentlig indblanding. Fjern alle de snærende bånd, giv frihed og ret til at forske og producere, så virksomhederne kan blive af Novo-typen og komme i spidsen for den teknologiske verdensudvikling! Vi stemte derfor også for den såkaldte

eksportpakke 1 før jul, hvor bl.a. afskrivningsmulighederne for virksomhedernes deltagelse i Eureka og andre internationale projekter blev væsentligt forbedret. Det er god politik, det er rigtig politik. Det, vi mangler for at kunne komme videre, er at få lovgivningen og de intentioner, der lå i L 6, fulgt op af en total rensning af det oldnordiske levn, at forskning blev betragtet som en anlægsudgift. I et moderne samfund må vi have vore love tilrettelagt således, at forskningen ét hundrede procent kan finansieres som en driftsudgift.

I morgen skal Finansudvalget tage stilling til, om det offentlige skal putte nogle flere penge i den århusianske forskerpark. Det lyder unægtelig interessant og vældig imponerende med alle de mange aktiviteter, der allerede foregår i den århusianske forskerpark. Men mit spørgsmål er, om de aktiviteter ikke akkurat lige så godt kunne finde sted på fuldt kommerciel basis. Svaret er selvfølgelig: Jo. Det offentlige behøver ikke at gå ind med penge; det vidner erfaringer ude fra den store verden i hvert fald om. Det er vores mening, at man i hvert fald på dette område måske burde kigge sig lidt om i verden og se, hvad man egentlig er i stand til at klare på almindelig privatkapitalistisk basis.

Den offentlige aktivitet, som der er allermost brug for, og som den borgerlige regering i 1982 lovede at gøre til en tilbagevendende Operation Dagsværk, er det dagsværk, der skulle fjerne unødige love og cirkulærer – ét stk. om dagen lovede man. De sidste 6 år er desværre blevet brugt til præcis det modsatte. Man har gjort det endnu sværere for danske erhvervsvirksomheder at overleve. Så længe virksomhederne ikke kan overleve eller får et eventuelt overskud stjålet i form af højere skatter, bliver der ikke forsket tilstrækkeligt. Det kræver penge, det kræver overskud, og det kræver tid, hvis man skal have forskningen til at fungere ude i erhvervsvirksomhederne.

Fremskridtspartiets bud til ministeren er derfor at gøre det økonomisk muligt for danske virksomheder – dermed mener jeg ikke gennem flere tilskud, men gennem lavere omkostninger og mere frihed – at komme frem i forskningseliten. Her vil man drevet af udsigten til noget så basalt som overskud – eller med et fyord: profit – lægge sig i selen og selv sikre Danmark seriøs deltagelse både i europæiske og i verdensforskningsprojekter.

[Behnke]

Lad mig så til sidst komme med et hjertesuk: Man burde give danske virksomheder frihed til at medvirke i f.eks. det amerikanske antiatomkrigsprojekt, også kaldet SDI. En andel af den forskningsviden er ganske enkelt ubetalelig, og det er en skændsel, hvis Danmark fortsat forhindres i at få andel deri.

Vores bud fra Fremskridtspartiet er derfor i denne sag som i så mange andre: Frihed, mindre offentlig indblanding og ikke mindst retten til at bruge pengene på projekter, der kan gavne Danmark, ikke kun for virksomhedernes skyld, men for vores alle sammens skyld.

Merethe Due Jensen (KRF):

Jeg vil gerne takke ministeren for det fyldige svar om Danmarks deltagelse i international forskning. Det er vigtigt, at man vurderer, om de relativt mange penge, vi anvender i den internationale forskning, også giver indtryk af at være brugt hensigtsmæssigt, og deltagelse i international forskning er værdifuld, fordi vi på den måde kan koordinere en indsats og dermed spare dansk forskning for at anvende ressourcer på områder, som andre allerede har indhøstet erfaring på.

Man skal naturligvis ikke forske for forskningens skyld, men sikre, at de forskningsressourcer, vi anvender, også virkelig kan anvendes til gavn for Danmark. Man må selvfølgelig have forståelse for, at grundforskning er et meget vigtigt aspekt også af den internationale forskning, og for, at Danmark må give sit bidrag hertil.

Det er imidlertid også vigtigt, at offentligheden får fuld oplysning om den grundforskningens værdi ved deltagelse i internationale forskningsprojekter, f.eks. Danmarks deltagelse i det nordiske forskningsprojekt på De Kanariske Øer, hvor man har placeret et nykonstrueret teleskop. På denne baggrund bedes ministeren oplyse lidt mere om dette projekt.

Når man læser redegørelsen, er det utrolig mange forskningsområder, vi deltager i. Man kan spørge, om vi ikke deltager i så mange forskningsprojekter, at det gør det vanskeligt at overskue resultaterne og udnytte dem i forskningsmiljøer i Danmark.

Hvis man ser lidt på rammeprogrammer inden for EF-forskningen, synes der at være et misforhold mellem det beløb, man anvender til forskning i telekommunikation, og som udgør

4,4 mia. kr., og de relativt få millioner, man anvender til ulandsforskning, medicinsk forskning og strålebeskyttelse.

Det er med tilfredshed, jeg kan konstatere, at det danske Eureka-formandskab har taget initiativ dels til en udvidelse af projekter med dansk deltagelse og dels til, at der arbejdes på at sikre medvirken af små og mellemstore virksomheder i projekterne.

Jeg tillader mig også at så lidt tvivl om værdien for Danmark i at deltage i rumsamarbejdet, men også her vil jeg gerne høre ministerens svar om deltagelsens betydning for Danmark, om ikke i dag så senere.

Danmark bør efter Kristeligt Folkepartis opfattelse primært satse på forskningsområder, som vi er nogenlunde sikre på før eller siden vil gavne dansk samfundsliv og dansk erhvervsliv, ligesom vi må være opmærksomme på faren ved forskningssamfundets udelukkelse af manuelt begavede mennesker og manuelle arbejdspladser.

Vi skal også søge at undgå at kalde det forskning, hvis det i virkeligheden er betegnelsen: undersøgelse, der skal anvendes.

I øvrigt mener Kristeligt Folkeparti, at staten bør foretage overordnet prioritering af forskningens opgaver samt i et vist omfang opstille etiske kriterier for forskningen; men i øvrigt bør staten ikke påvirke selve forskningen. Selv om vort budget for deltagelse i international forskning er voksende, er der reelt tale om meget små beløb i forhold til andre vestlige lande. Danmarks samlede forskningsbudget er ikke større, end hvad en enkelt større europæisk virksomhed anvender.

Til slut vil jeg takke ministeren for en god og fyldig redegørelse.

Jørgen Tved (FK):

Når jeg hører denne ret så akademiske debat, kunne jeg egentlig godt tænke mig at spørge SF, hvad meningen er med denne snak. Når man har en debat om forskning, ville det vel være rimeligt, om den mundede ud i en eller anden beslutning.

Nu har vi fået en debat, hvor samtlige partier har haft lejlighed til at studere digre værker, betænkninger og rapporter for at forklare, hvor vigtigt det er, at vi deltager i den internationale forskning.

[Jørgen Tved]

Hvis der f.eks. havde foreligget et dagsordensforslag fra SF om, at man skulle afsætte flere midler til f.eks. nordisk samarbejde på området, måske målrettet i miljøforskning, i alternativ energi eller andet, kan det godt være, at talerne havde haft en lidt anden kulør, at man havde sparket lidt mere og sagt, at det er der ikke råd til, at det har vi ingen muligheder for. Nu er alle kommet med nogle meget uforpligtende indlæg, som i det politiske spil ikke tæller nogen som helst steder.

Vi er naturligvis som andre – nu kan jeg så fortsætte i sporet – tilhængere af uddannelse og forskning. Det koster ikke noget at sige det, men vi har altså ikke noget imod, at der også bliver sat kroner på. Vi er tilhængere af forskning, både når det drejer sig om dansk forskning, og naturligvis også når det sker på international basis. Men jeg vil godt spørge dem, der fortæller, at til livskvalitet er der afsat 7 pct. af EF's forskningsbudget, om man spiser livskvalitet med kniv og gaffel, eller hvordan man håndterer den størrelse. Hvad er det for noget?

I fællesmarkedet er der mig bekendt omkring 15 millioner arbejdsløse. Derfor ville det måske være rimeligt, om man havde nogle forskningsprojekter, der gik ud på, hvordan man løser dette problem.

Willy Brandt, som er en forholdsvis kendt statsmand endnu, sagde engang, at hvis der var ofret lige så meget på forskning i alternativ energi, som man har ofret på atomenergien, havde vi på dette område været meget længere fremme, end vi er i dag. I det hele taget er det oplagt, at de, der har stillet denne forespørgsel, burde have sporet diskussionen ind på noget, der kunne komme noget konkret ud af. At man er konkret i politik, gør vel ikke noget.

Jeg bliver måske nok lidt bekymret, når forskellige ordførere her siger, at det er nødvendigt, at vi f.eks. forsker i medicin. Jeg synes, det er godt, at man vil det, men jeg bliver bekymret, når vi har en sundhedsminister, der siger, at nok er vi nu blevet så dygtige, at vi kan sætte et nyt hjerte i mennesker, men at vi bare ikke har råd til det. Jeg kan også blive bekymret, når vi har en sundhedsminister, der siger, at når det drejer sig om mennesker, der er fyldt 90 år, har vi ikke råd til at sætte ressourcerne ind, for at de kan bevare livet lidt længere, end de måske ellers kunne med de skavanker, de har. For hvor trækker man grænsen næste gang? Så er det

måske 85 eller 80, og pludselig er vi nede på 67. Hvad skal man forske for, hvis de resultater, man opnår, de landvindinger, forskningen gerne skulle give os alle sammen, ikke skal bruges? Derfor synes jeg, at diskussionen kører noget på vildspor. Alle kan stå op og sige, at det er rigtigt og vigtigt, at vi også deltager i den medicinske forskning, og at vi naturligvis skal blive ved, fordi det er vigtigt, at vi kan opnå disse resultater. Men hvis vi har et politisk system, der sætter grænser for, i hvilken udstrækning man kan give menneskene det, som man med et fint udtryk kalder livskvalitet, så ved jeg egentlig ikke, hvad det hele er værd. De fine bemærkninger og de store ord tæller først, når de bliver ført ud i praktisk virkelighed.

F.eks. siger man, at vi på det teknologiske område nødvendigvis må deltage i det internationale samarbejde, for det skal gavne dansk industri, betalingsbalancen og alt det dér. Ja, vi havde jo et flagskib i dansk industri, der havde gjort virkelig store terrænvindinger på det tekniske område, når det drejer sig om at producere dieselmotorer, men her gik samarbejdet altså ud på, at denne virksomhed blev afhændet til Vesttyskland og fabrikken i Danmark nedlagt. Det var, hvad vi fik ud af dette samarbejde.

Er det sådan, vi skaber livskvalitet i Danmark? Er det sådan, vi skaber teknisk udvikling her i landet? Jamen i samtlige fællesmarkedslande sidder man jo og siger det samme, som man har sagt her: Vi må deltage i den internationale forskning, for det skal være til fordel for dansk, tysk, engelsk, fransk osv. teknologi. Men det er da en underlig måde at gribe tingene an på. Hvis man skal opnå noget med forskning – og det mener vi man skal – er det vel ikke meningen, at vi skal have skyklapper på. Hvis nu jeg f.eks. sagde, at vi også skulle have et udvidet forskningsprogram med de østeuropæiske lande, er jeg helt overbevist om, at der ville komme ordførere herop og sige: Nu er han altså helt ude på overdrevet, nu er han så langt ude, at vi ikke kan tage ham alvorligt. Det er der måske også nogle der gør i denne sag.

Men jeg vil gerne prøve på at trække debatten ned på et sådant plan, at også vi, der ikke har en akademisk uddannelse, kan forstå, hvad det drejer sig om. Vi er interesserede i, at der forskes i miljø. Vi er interesserede i, også når vi diskuterer projekter her i landet, at vi kan få oplysninger om, hvilke konsekvenser disse pro-

[Jørgen Tved]

jekter har for danskerne, og vi kunne jo nævne Storebæltsbroen. Hvad den angår, er alle interesserede i og siger, at det skal gøres på en sådan måde, at det ikke griber ind i dansk miljø, men det er også tysk miljø, det er polsk, det er svensk, og det er alle Østersøstaternes miljø. Hvordan har man her forsket ved internationalt samarbejde Østersølandene imellem? Der har faktisk ikke været noget samarbejde om det, for det er jo noget, der bare kommer danskerne ved – det er os, der skal klare den slags ting.

Derfor kan jeg godt blive lidt bekymret, når man siger, at der stadig væk forskes i fusionsenergien – og jeg tror, det var hr. Erling Olsen, der sagde det – for det er jo en anden måde at tale om atomkraft på; vi har så meget tilovers for atomkraft. Jeg ved godt, at man siger, at det er uden miljømæssige gener, hvis vi forsker tilstrækkeligt i fusionsenergi. Jamen det kan være, at der er andre former for energi, som i hvert tilfælde tiltaler mig mere, og som måske også, når det drejer sig om forskningen, ville være billigere. Jeg ved ikke, om de, der har forstand på tingene, kan oplyse om det. Men jeg ved, at fusion har noget med atomkraft at gøre, og jeg ved, at man, da man indførte atomkraft som energiform, sagde, at det simpelt hen er den største appelsin, der er faldet i menneskenes turban.

Som sagt: Hvad skal vi med denne diskussion, hvis den ikke munder ud i en eller anden form for beslutning om, at vi også i Danmark skal have et bedre uddannelsessystem, at vi ikke skal have adgangsbegrænsning til universiteter og læreanstalter, at vi ikke skal have klumpet stadig flere elever sammen i de enkelte klaselokaler? Hvis det ikke følges op af praktisk politik, man kan tage og føle på, er det hele et slag i en spand vand: Når vandet falder til ro, er debatten glemt. Eller man kan måske tage de store taler frem om et halvt eller helt år, og så kan man holde dem én gang til; det vil der heller ikke komme noget ud af.

Som sagt: Vi er ét stort spørgsmålstejn. Hvad ville SF med denne debat?

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Kun nogle få ord til tak. Jeg er enig med hr. Erling Olsen i, at vi skal undgå både europovinsialisme og vel også nordprovinsialisme, og

især europovinsialismen er der faktisk grund til at advare en lille smule imod. Jeg vil gerne kvittere for hans klare og gode meldinger, som jeg kan følge næsten hele vejen igennem. Det samme gælder hr. Fischers og fru Britta Schall Holbergs indlæg.

Fru Kirsten Lee spurgte, hvordan det går med Eureka. Jeg vil om Eureka gerne sige, at jeg meget snart vil tilsende Folketingets Forskningsudvalg en lille redegørelse for, hvordan det går – en slags midtvejsrapport. Den kan sammenfattes under overskriften »Det går godt, men det går ikke af sig selv«. Vi må gøre noget, også fra formandslandets side, for at holde dampen oppe, og det har vi bestemt også tænkt os at gøre.

Om forsknings- og investeringsselskabet kan jeg oplyse fra industriministeren, at det kører helt efter planen i privat regi, hvor det hører hjemme.

Jeg vil gerne takke fru Bente Juncker for hendes indlæg.

Til hr. Behnke vil jeg sige, at det ikke nytter noget at sige, at vi fra nu af i 10 år frem kun skal have betalingsbalanceforskning, og at vi så kan vende tilbage til luksusforskningen senere hen. For det første er det en tvivlsom sondring, og for det andet lader det sig ikke gøre, for vel kan man hurtigt nedlægge forskning, men det tager meget lang tid at oprette den igen. Så alene af den grund duer hr. Behnkes recept ikke rigtig. På mange andre felter mener jeg vi skal sætte alt til side af hensyn til Danmarks økonomiske problemer og gældsætning over for udlandet, men man kan ikke gøre det på den måde, hr. Behnke foreslog.

Jeg er enig i, at vi, når det gælder forskerparke, kun skal give fødselshjælp.

Til fru Merethe Due Jensen vil jeg sige, at der faktisk gives store beløb til medicinsk forskning og til forskning i strålingsbeskyttelse. Jeg nævnte det første, men ikke det sidste. Jeg kan forsikre, at der netop på det fælles forskningscenter i Ispra foretages kolossalt megen forskning i netop strålingsbeskyttelse.

Fru Merethe Due Jensen stillede spørgsmålet, om vi deltager i for meget, og nævnte rum-samarbejdet som et eksempel på noget, vi måske kunne begrænse deltagelsen i. Det har vi også drøftet i regeringen, og det har vi drøftet ved et samråd i Folketingets Forskningsudvalg. Vi har altså besluttet at gå med i både Ariane-

[Undervisnings- og forskningsministeren]

raketprogrammet og Hermes-rumfærgeprogrammet med en andel på en halv procent, hvorved vi altså har adgangsbillet og mulighed for at trække på forskningsresultater, hvilket er vigtigt for dansk elektronikindustri. Men procenten antyder, at regeringen ikke er helt uenig med fru Merethe Due Jensen i, at vi skal prioritere. Jeg synes – og det er min slutbemærkning – at det er en god idé, som mange har været inde på, at Folketingets Forskningsudvalg på en eller anden måde forbereder sig på denne prioriteringsdiskussion, som vi uden tvivl vil møde mange gange i de kommende år. Vi har alene i denne sæson haft 2 diskussioner om Ariane- og Hermes-programmerne og den danske deltageelse deri og om det store teleskop i Andesbjergene. Jeg er temmelig sikker på, at antallet af emner, hvor Danmark kommer til at drøfte, om vi skal være med eller ej, vil vokse efter en eksponentiel kurve; det bliver antagelig 4 gange, vi skal drøfte det næste år, og 8 gange næste år igen, fordi det internationale forskningssamarbejde er voksende. De store lande er i stigende grad klar over, at de må samarbejde. Og derfor vil et lille land som Danmark i stadig stigende omfang blive stillet over for spørgsmålet: Hvad kan vi gabe over? Der må prioriteres.

Det er vigtigt, at forskningsrådene inddrages i denne prioritering, og at de vænner sig til, at man ikke bare kan sige ja til alting. Og jeg vil gerne takke forskningsrådene for, at de netop har levet op til den opgave og derfor også har turdet sige, at de synes, at Danmark, når det gælder teleskopet i Andesbjergene, indtil videre skal holde sig tilbage.

Rahbæk Møller (SF):

Det har på mange punkter været en tilfredsstillende debat. Jeg er især glad for, at vi har fået endeligt bekræftet, at det ikke er herfra, modstanden imod udvidet nordisk forskningssamarbejde kommer. Jeg er glad for ministerens oplysninger om det og hr. Erling Olsens bemærkninger på dette punkt. Jeg synes, det er godt, at vi har fået diskuteret, at vi har behov for en prioritering af vores samlede forskningsindsats herhjemme og i Forskningsudvalget skal søge at finde veje og midler til, hvordan vi gør det.

Men der er faldet et par bemærkninger, som jeg synes er en lille smule problematiske. Jeg hæftede mig f.eks. ved, at hr. Fischer påstod, at

den danske offentlige forskning er på niveau med de lande, vi sammenligner os med. Det er faktisk ikke rigtigt. Den samlede danske forskning er kun omkring halvdelen af, hvad den er både i de store industrialiserede lande og i små lande som Sverige, Holland og Schweiz. Også Finland, som Forskningsudvalget snart skal besøge, er kommet vældig godt med i forskningen og har nu en markant større forskning end Danmark. Det er rigtigt, at den store forskel ligger i den private sektor, men også når det drejer sig om offentlig forskning, bruger vi en væsentlig mindre andel af bruttonationalproduktet end de lande, vi normalt bryder os om at sammenligne os med.

Også fru Kirsten Lee var inde på, at vi ikke har råd til at udvide den offentlige forskning herhjemme. Det er en kedelig tendens; jeg læser det, som om man søger en undskyldning for ikke at gøre noget for den hjemlige forskning, fordi vi forsker internationalt. Jeg vil gerne understrege, at det er væsentligt, hvis vi skal have udbytte af vores internationale forskning, at det hjemlige grundlag er i orden. Jeg har bl.a. hæftet mig ved, at regeringen har opstillet som målsætning, at vi skal fordoble vores forskningsindsats inden år 2000, og Socialdemokratiet vil, så vidt jeg forstår, oven i købet tredoble den. Hvis det skal være resultatet, kræver det en væsentlig forøgelse af forskningsbudgetterne her i landet.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 61:

Forslag til folketingsbeslutning om etablering af et institut for børne- og ungdomslitteratur (Børnebogsinstituttet).

Af Ingerlise Koefoed (SF) m.fl.
(Fremsat 9/12 87).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

I januar 1986 stillede den af Kulturministeri-